Theo Knippenbergs

mini-bulkboek®

DIGITAAL

literaire klassieken - reeks 19e eeuw

Een Aanmerklijke Luchtreis

EEN SCI-FI NOVELLE VAN

WILLEM BILDERDIJK

Willem Bilderdijk

Een Aanmerklijke Luchtreis en Nieuwe Planeetontdekking

Meer lezen over Willem Bilderdijk:

Op WillemBilderdijk.nl

Op Literatuurgeschiedenis.org

Colofon

Dit bulkboek is vormgegeven (en geïllustreerd) door Natascha Frensch
(www.natascha-frensch.nl),
samengesteld en ingeleid door Peter Marteau (Keulen)
en uitgegeven door Theo Knippenberg voor BruutTAAL Educatieve Uitgeverij
(bulkboek@bruuttaal.eu)

Willem Bilderdijk
Een geniale alleskunner

Een geleerde zwerver begint in het Nabije Oosten een hachelijk avontuur. Een fout in zijn berekeningen maakt hem tot de eerste astronaut ter wereld. De eerste ... ? De kleine planeet waarop hij suizebollend belandt wijst wel iets anders uit. Belaagd door allerlei wonderlijke wezens zoekt en vindt onze ruimtevaarder de sporen van een mens, die éne mens die hem vóór was ...
Geleidelijk lukt het hem, het drama te reconstrueren van de wanhopige eenzame geleerde uit de oudheid, voor wie er geen “weg terug” bestond.

Willem Bilderdijk (1756-1831) was een veelzijdig genie met een groot literair talent en een ongelooflijke productiviteit; hij schreef tientallen boeken over rechtsgeleerdheid, taal- en letterkunde, plantkunde, wijsbegeerte en theologie, zelfs een twaalfdelige Vaderlandse Geschiedenis, en daarnaast vele duizenden, vaak zeer lange gedichten.
Zijn leven was vol hevige contrasten: vereerd en verguisd, beurtelings arm en rijk, tien jaar lang balling, dan weer leermeester van de koning. Een gedreven man, die onze bewondering èn de vele naar hem genoemde straten zeker heeft verdiend.
Tussen 10 en 15 juli 1811 schreef Willem Bilderdijk een ‘science fiction’ (al bestond die uitdrukking nog niet) novelle onder de titel *Kort verhaal van een aanmerklijke Luchtreis en nieuwe Planeetontdekking*, die men als een uitloper van de achttiende-eeuwse imaginaire reisverhalen kan beschouwen. Het verhaal verscheen in 1813 zonder naam van de auteur en met de bedrieglijke toevoeging dat het werk uit het Russisch was vertaald.
Gezien zijn natuurwetenschappelijke belangstelling was Bilderdijk ongetwijfeld op de hoogte van de waterstofgas- en heteluchtballonnen (die in die tijd Montgolfieres werden genoemd, naar de Franse ballonvaarder). Misschien geloofde Bilderdijk dat er meer nabije, nog onbekende planeten of onder-manen zouden kunnen bestaan en meende hij dat die dank zij een verdere ontwikkeling van luchtvaartuigen ooit door de mens bereikt konden worden.
Zeker weerspiegelt deze knap en sfeervol geschreven novelle Bilderdijks eigen romantische gevoelens. Zo is bekend dat hij ooit met de gedachte heeft gespeeld zich als medicus in Perzië te vestigen. Zelfbeklag en onderzoekingsdrift, zo kenmerkend voor Bilderdijk, spelen ook een rol in deze novelle. Koos hij de science fiction, tevens literaire fictie, om zijn eigen geloof in interplanetaire reizen te spuien? Zo ja, dan deed hij dat ruim een halve eeuw eerder dan Jules Verne met zijn *Reis naar de Maan*, met vooruitziende blik. En met een welversneden ganzenveer.

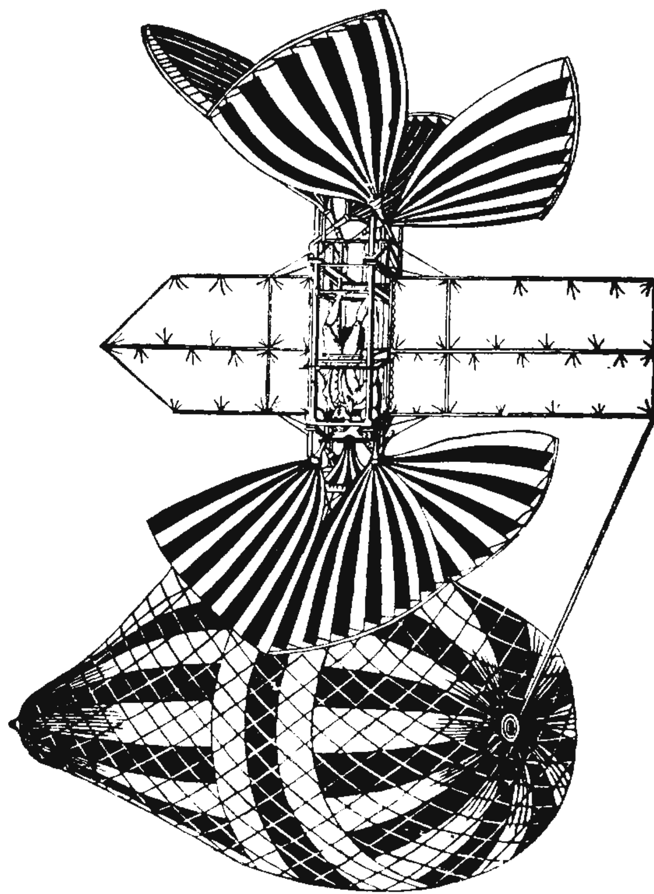
Kort verhaal van *Een Opmerkelijke Luchtreis* en nieuwe PLANEETONTDEKKING uit het Russisch vertaald

door Mr. W. Bilderdijk

Wat is de wetenschap veel verplicht aan het toeval!

Een geringe toevallige waarneming wekt een vluchtig denkbeeld op in het hoofd van enig mens en een nieuwe wereld of een waarheid is gevonden. Wie het eerst een ontwortelde boomstam zag drijven, dacht zeker niet aan de ontdekking van drie werelddelen, die zonder dat nooit bekend zouden zijn geworden.
Even weinig geloofde mevrouw Montgolfier als zij haar gewassen japon op de vuurmand droogde, dat dit ons de weg moest banen tot ontdekkingen, die het gehele hemelstelsel een nieuw aanzien geven en hetgeen duister en ons onbereikbaar scheen, in ‘t helderste licht zouden stellen en met onze aarde verenigen.
Men heeft veel getwist over de nuttigheid der luchtbollen, of, om duidelijker te spreken, van de aërostaten! De ondervinding heeft reeds geleerd welk een nut in de oorlog van deze vliegtuigen te trekken is, hetzij ter ontdekking van vijandelijke legers en verdedigingswerken, hetzij om landstreken te overzien, waarvan men geen topografische kaarten heeft. En zodra de bestuurbaarheid van deze machines tot een zekere graad van volkomenheid is gebracht en de vaste wind- of luchtstromen in de hogere oorden van de dampkring bepaald zullen zijn, zal zich een oneindig ruim uitzicht ontsluiten van voordelen, die voor de onderlinge verstandhouding en gemeenschap der landen en volkeren van onschatbare waarde zijn.
Voor de koophandel zal zich een nieuwe weg openen, geheel nieuwe takken van industrie zullen ontstaan. De voor- en nadelen van de ligging van landen zullen ophouden, de bezetting der grenzen zal vergeefs worden en het meesterschap op zee zal vervallen of nutteloos worden wanneer men door luchtvloten, met waren, wapens en manschappen geladen, de overvloed of de oorlog naar de afgelegenste oorden zal voeren zonder aarde of water aan te doen.
Want zo thans een doorgaande en geregelde luchtvaart onze verbeelding nog enigermate ontzet, wat zou de eerste schipper, die zich met zijn vlotje of holle boomstam aan het nat overgaf, gedacht hebben als men hem van onze oorlogsschepen en van de wijze waarop zeeën en stormen getrotseerd worden, verhaald had? Doch weinig is dit alles wanneer men het oog hoger richt en hetzelfde beschouwt als een middel tot nadering van de hemellichamen, waarvan de geweldige afstand en ongenaakbaarheid tot dusverre niets anders dan gissingen en onbevredigende gegevens hebben opgeleverd.
Het is waar dat het onbeduidend moet schijnen of men op een afstand als die van de maan enige duizenden roeden heeft gewonnen en dat nu reeds (dank zij het betere onderwijs van onze verlichte tijd) de wasvrouw door haar kleine dochtertje wordt uitgelachen als zij het beveelt de touwen voor het drogen van de hemden wat hoger aan de bomen te binden om dichter bij de warmte van de zon te zijn. Ook als het niet mogelijk is onze maan enigszins merkbaar te benaderen, voldoende is als wij enig nader hemellichaam bereiken en leren kennen. Maar zijn er dan zodanige hemellichamen, ons naderbij zwevende dan de maan? En zijn die voor ons zo dichtbij te benaderen dat wij er een duidelijke kennis van kunnen krijgen? Dit vraagt de lezer zich natuurlijk af en het is om hem te antwoorden dat dit stukje is geschreven.

Ik zeg te beantwoorden en dat doe ik bestemmend. Ja, ze zijn er, die hemellichamen, die volstrekt niet ongenaakbaar zijn. Ik ben er geweest, ik heb gezien, zei Columbus en die hem hadden uitgelachen, verstomden. Ik zeg u hetzelfde, mijn lezers, en geef u een korte beschrijving van de reis die ik heb gemaakt. Ik hoop dat hetgeen men Columbus niet weigerde, ook mij niet ontzegd zal worden. Geloof namelijk, aan hetgeen ik in oprechtheid en zonder de minste opschik zal verhalen.
Het is waar dat Columbus veel voorhad. Hij was toegerust met het gezag en vertrouwen, dat een

grote koning hem gaf; hij bracht reisgenoten, vlootvolk mee, die wat hij verhaalde, bevestigden. Daardoor kon men niet anders dan overtuigd worden. Maar als hij op de terugweg schipbreuk had geleden en naakt en van alles ontbloot ergens op het strand was geworpen, zou dan zijn ontdekking minder waarachtig zijn geweest? Zeker neen, ze was dan slechts minder nuttig gebleven, maar had een aansporing moeten geven tot nieuwe ondernemingen, die Columbus' ontdekking konden bevestigen.
Dit nu is mij overkomen. Terugkerende is mijn luchtvaartuig verongelukt en wonder boven wonder heb ik (ofschoon op het nippertje) er het leven van afgebracht. Wat ik ontdekt heb, is verloren gegaan, behalve wat ik, voor zover mijn door dit ongeluk verzwakte geheugen zich herinnert wat ik zag, aan mijn planeetgenoten meedeel.

Ik heb in mijn jeugd de legers gevolgd, in verschillende rangen. Allerlei noodlottigheden hadden mij na duizend omzwervingen arm en nooddruftig in Perzië gevoerd, vanwaar ik met een karavaan naar Bagdad wilde trekken om vandaar naar Europa terug te keren. Ik meld de lezer niet wat mijn vaderland is, evenmin als mijn naam en het jaartal, waarin dit is voorgevallen. In mijn voornemen uit Kirman in Perzië naar Europa te gaan werd ik gedwarsboomd en ik kon mijzelf het genoegen niet weigeren recht te doen aan de gastvrijheid der Perzen. Als men, zoals ik, enige kennis van de genees- en heelkunde bezit, geniet men er als Christen vertrouwen.
Men heeft er geen ander begrip van een Christen dan als geneeskundige, koopman of spion en van deze drie boezemt alleen de eerste achting in. Bij hem zoekt men heul en noodhulp, bij de tweede goudwinst en roof en wie geen van beide is wordt noodwendig tot de derde klasse gerekend.
De edelmoedigheid van een aanzienlijk man in..., die ik van een zeer eenvoudige derdedaagse koorts had genezen, had mij het voorrecht bezorgd van in gezelschap van enige Perzen en Georgiërs naar Schirwan te gaan, vanwaar ik licht gelegenheid zou vinden om de weg naar Rusland in te slaan. Daar had de nabijheid van Russische krijgsposten en de omgang met allerlei officieren van deze natie het gerucht doen ontstaan van die wonderlijke 'vliegtuigen', gelijk het daar heette, die sinds kort bij de Fransen gemaakt werden en waarmee men door de lucht kon reizen.
Wonderlijk waren de denkbeelden, die men zich

van dit toestel zoal maakte. Sommigen hielden het voor een soort van tovertapijt, waarop men bij het uitspreken van zekere geheimzinnige woorden door de lucht werd gevoerd. Een der Fransen, vertelde men mij (en het zal hoogstdenkelijk Pilatre de Rosier zijn geweest) was in zijn vlucht jammerlijk neergestort omdat de Engel, die hem op zijn schouder voerde, onderweg niesde.
Nu moet men weten dat de Perzen en Turken gewoon zijn het onweer aan het niezen der Engelen toe te schrijven. Enigen echter hadden uitgevorst dat zo'n vliegtuig een schuit was, en dat die schuit met koorden aan de maan of een andere hemelbol werd vastgemaakt, maar hoe, wisten zij niet. Als een man, die én de natuur én de geheime wetenschappen kennen moest, behoorde ik daar meer van te weten.
Dit veronderstelde men. Ik had dit lichtelijk kunnen ontwijken door de zaak als een verborgenheid te behandelen die ontzag vorderde, maar ik had de dwaasheid het als een natuurlijk verschijnsel te verklaren en de nieuwsgierigheid op te wekken zonder die te bevredigen. De kennis van zwaarte en lichtheid of wat men onder die benaming verstond was noch bij mijn reisgenoten, noch bij die ons huisvestten, te vinden en wat ik deed om hun daarvan een denkbeeld bij te brengen, was vergeefs. Het gelukte mij een gebrekkige barometer samen te stellen, maar de moeilijkheid was hun de oorzaak van deszelfs rijzen en dalen uit te leggen. Dat damp en rook lichter dan de lucht konden zijn, kon men zich niet voorstellen, maar omdat men die omhoog zag gaan, kon men zich verbeelden dat een daarmee gevulde luchtbol ook kon opstijgen. Maar dat dan die luchtbol een mens in een schuitje kon dragen, dat kon men zich evenmin voorstellen als dat zo'n luchtbol weer nederwaarts kon gaan en niet voort zou gaan te klimmen tot hij tegen de sterren stootte.
Ik zag kans vitriool-olie en ijzervijlsel te krijgen en beloofde hun een proef van de luchtbol. Een schapenblaas moest mij hiertoe dienen. De bol ging op tot een zekere hoogte, kantelde om en kwam neer. Dit schouwspel was heerlijk voor mijn goede Oosterlingen, maar het was een klein balletje; van een grote geloofden zij het niet. Tevergeefs beduidde ik hun dat een vat met duizenden ponden smeervet even zo goed in het water drijft als een doosje vol. Van weegkunde geen begrip bij hen! Dat een heel grote bol dan nog een geheel vaartuig met een man, ja met twee man, en met meer naarmate de bol groter is omhoog zou kunnen gaan, dat kon men hun toch niet wijsmaken, daar waren zij (dit was hun uitdrukking) te verstandig toe! Duidelijk reeds ving ik aan te merken dat men mij voor iemand begon te houden, die hen voor de gek hield. Ik had het daarbij kunnen laten en mijn reis kunnen vervolgen zonder mij dit aan te trekken. Maar mijn verblijf werd van dag tot dag verlengd, de gelegenheid te vertrekken schortte zich nog ettelijke maanden op en in de tijd, die ik daar nog moest slijten, hoorde men gewoonlijk geen andere gesprekken dan over de luchtbol en wat bij de onnozele Fransen daarover verteld werd.
Soms, terwijl anderen een zo in het oog lopende domheid der Europeanen met een recht meêdogend hoofdschudden bejammerden, meesmuilden er enigen, mij toeknikkend als iemand die toch wel beter wist. Ik vermoedde nu voor een opzettelijke bedrieger, een kwakzalver, door te gaan en wel duizend malen verwenste ik het uur waarin ik voor 't eerst mijn weinigje wetenschappelijke kennis wilde spuien om hun iets begrijpelijk te maken dat zij toch niet konden aannemen. Na veel aarzelen zei ik ten slotte: 'Hoort, ik ben niet rijk genoeg om zulk een luchtbol te vervaardigen, maar wilt gij tezamen de kosten daartoe vereist bij elkaar brengen, dan zal ik u de luchtbol laten zien met het schuitje, daarmee omhoog varen en wie van u daartoe lust heeft met mij meenemen en weer terugbrengen.'
Ik had nog nooit iets dergelijks beproefd en bevond mij volstrekt niet in een geestesgesteldheid om een luchtreis te wagen, maar daar zijn ogenblikken dat men een kwelling zo moe is, dat niets ons verschrikkelijk schijnt wat ons ervan bevrijden kan.

Zoveel is zeker dat ik de zaak alreeds uit mijn hoofd had gezet en de algemene gesprekken weer tot het gewone Daar was eens een jonge Prins enzovoort terug waren gebracht, toen men mij vroeg wat er nodig was voor zodanig een luchtbol en hetgeen tot de luchtreis behoorde. Ik beloofde dit uit te rekenen en nam mij voor hen zoveel mogelijk af te schrikken van een proefneming, waar ik weinig zin voor had.

De onkosten begrootte ik dan ook zeer ruim, hetgeen mij trouwens des te raadzamer leek daar ik geen ervaring met iets dergelijks had en mij zeer licht kon misrekenen. Wat ik voor de zaak nodig had, moest ik op goed geluk bedenken en moest naar mijn opgave door werklieden gemaakt worden die van niets wisten.

Het aaneen naaien van de bol gaf geen moeilijkheden. Het met was luchtdicht maken der naden en voegsels en het inrichten en vastmaken der touwen was aan meer bedenkelijkheid onderhevig. Vooral het vastmaken van de halspijp met de schroeven, waar de brandbare lucht door in- en uitgelaten zou worden. Dat het schuitje het minste was, hoeft niet gezegd te worden. Maar ik vreesde ten uiterste voor de ontvlamming van de brandbare lucht bij het vullen en wist niet hoe voldoende maatregelen daartegen te nemen. Met dit alles begrijpt men licht waarom ik deze soort van aërostaat boven de Montgolfière verkoos, die van het stoken van vuur in mijn schuitje afhing, dat ik wantrouwde op mijn reis te kunnen onderhouden en matigen. Het is nodeloos dat ik alle voorzorgen, die ik van toen af aan beraamde, en waarvan sommige (ik verberg het niet) belachelijk waren, beschrijf.

Ik gaf een lijst van benodigdheden en toen die er tot mijn grote verwondering werkelijk waren, moest ik aan de werklieden hun arbeid opgeven, afmeten en dingen voordoen opdat er iets van de zaak terecht zou komen.

Nog echter dacht ik het gebeuren af te wenden. Ik gaf voor de luchtreis zeer graag aan te nemen, maar voor één zaak zeer beducht te zijn. Het was mij niet mogelijk op een hoogte, die ik misschien niet kon regelen, bij het rondzien op mijn weg niet misschien, ofschoon onwillig, het oog te slaan op een der tuinen of daken waar zich vrouwen bevonden. En hieraan wilde ik niet schuldig worden. Dit maakte wel enige indruk, maar weldra bedacht men dat ik Christen en arts was, in de eerste hoedanigheid geen oog voor vrouwen had en in de laatste hen zien mocht, zodat niemand voor mij zijn geliefde hoefde weg te stoppen. Ik kon dus vrij omhoogvaren en een onbekommerde blik rond mij werpen.

‘Maar hij die mij zal vergezellen?’ zei ik. Want zonder hem aanvaard ik de tocht niet. Ik kan alleen het vaartuig niet sturen. Nu eens moet de pijlschroef zus, dan weer zo gedraaid worden, nu eens moet de vracht meer naar de ene, dan weer naar de andere zijde gelegd worden. Dan moet ik met de wind omwenden, dan eens de wolken doorsnijden, dan ze vermijden en uit de weg gaan. En onder dit alles moet ik de barometer in het oog houden, die mij als kompas dient en waarmee ik de hoogte van mijn vlucht moet meten. Ik zwijg nu over hetgeen mij tot roer, riemen en zeil dient als dat te pas komt, en over het in gereedheid houden van het valscherm zo iets ongelukkigs mocht gebeuren. Alleen al de noodzakelijkheid de barometer in een rechte stand te houden, dwingt mij iemand met mij mee te nemen.

Na enige tijd overleg gaf de Emir het bevel om overal in zijn rechtsgebied gedurende de hele dag van de luchttocht alle vrouwen onder dak te houden. Ongelukkige vrouwen, die geen lucht mochten scheppen zolang de tocht niet afgelopen was! Het was intussen duidelijk dat, nu de Emir erin gemengd was, ik nog minder terug kon.

Het was een gedwongen spel geworden. Van de werklieden had ik geen enkele verwachting, ik vond echter reden over hen tevreden te zijn. Er was netheid en nauwkeurigheid in hun arbeid, terwijl hun werktuigen toch zeer onvolkomen en in vele opzichten vrij gebrekkig waren. In het kort: mijn luchtbol kwam gereed, het schuitje was fraai en

het koordwerk zeer wel gevlochten. Ik had er een tafel en twee zitplaatsen in laten maken en in de onderkant een ballast van lood doen leggen om het zwaartepunt beneden mij te houden. Mijn voorraad bestond uit enig beschuit, wat geroosterde gerst, een goed kooksel rijst met lamsvlees en een aantal kruiken en houten flessen met water en melk gevuld. Een glazen met stro omvlochten fles Sciroswijn werd door een van mijn Perzische reisgezellen daar nog bijgevoegd.
Deze toebereidselen hadden lang geduurd. Ofschoon ik niet zeggen kan dat ik er spoediger mee gereed wenste te komen, verveelden ze mij echter weinig; maar de teerling was nu eindelijk geworpen. Lang duurden zij ook voor het ongeduld van diegenen, die de benodigdheden leverden, want niets kwam hun wonderlijker voor dan hetgeen ik onvoorzichtig genoeg was geweest om te beloven, en ik weet niet of zij het geloofden, of zij mij niet voor een soort goochelaar hielden, die een kring in de lucht sloeg en dan verdween. Tenminste vertelde men mij en elkaar af en toe van landlopers, die een zalf hadden waarmee zij zich insmeerden en dan voor iedereen onzichtbaar werden, of die geesten bezworen hadden, die hen wegvoerden.
Maar ik had hun toegezegd voor hun oog omhoog te gaan, niet te verdwijnen en dit met een luchtbol en niet door middel van geesten. Niets scheen hun achterdocht weg te nemen. Hoe dan ook, de dag kwam dat de luchtvaart geschieden moest.
Mijn omslachtig toestel voor het vullen en de angst waarmee ik dit in het werk stelde daargelaten, vergenoeg ik mij met te zeggen dat dit, tegen al wat ik vreesde of liever, verwachtte, zeer wel in zijn werk ging. De vlakte waar het geschiedde, was ruim en met paal- en touwwerk afgezet. De bol had van boven een ring, waardoorheen een menigte touwen hem aan de aarde vasthielden. Deze touwen werden door grote palen ondersteund, die de nog lege bol op een bekwame hoogte hielden en die neervielen zodra hij zich onder het vullen ophief.
De pinnen, die de touwen in het rond aan de grond vastmaakten, verenigden zich in het middelpunt in één enkel touw, dat door een opening in de bodem van het schuitje was gestoken en daardoor kon ik, in het schuitje gezeten, met een enkele handbeweging alle tegelijkertijd losrukken. Het schuitje, van onder niet zeer spits toelopend, stond op een stelling, daartoe gemaakt, en was met de voorraad bevracht. Ik bevond mij daarin met mijn medeluchtreiziger en bestierde het vullen, waarvoor ik de materialen om mij heen had. Ik begreep nu die niet alle te kunnen gebruiken en uit schaamte pakte ik een groot deel daarvan om in plaats van de staven lood als ballast dienst te doen en om de fouten in mijn berekening te verbloemen.
De touwen verhieven zich, de standpalen vielen. Nu begon de zaak voor de toeschouwers een zeer ernstig aanzien te krijgen. De touwen spanden zich. Ik sloot de buis van de luchtbol en mij in ‘s hemels handen aanbevelende, draaide ik de grondpinnen eensklaps los. De bol steeg, niet langer waren wij op de grond. Bism’illah! riep ik, wij rijzen! en alles in het rond verbleekte. Ik zag rond of er ergens iets zou kunnen vasthaken en ziedaar Joussouf mijn medereiziger, die zich hals over kop over boord wierp!
Ik vermoed dat de angst hem dit ingaf, want ik hoorde hem roepen ‘God dank!’ en in een ogenblik was ik ver boven alle gebouwen. Joussouf was een man van wel drie en een half honderd pond zwaarte. Ik had nu die drie en een half honderd pond minder aan vracht. Dit verschil was wellicht een vijfde of zesde van hetgeen de bol (zijn eigen gewicht daaronder gerekend) omhoog moest voeren. Dit gaf hem derhalve groter snelheid in het klimmen. En gewis had ik de bol voor de vracht, waarop ik had gerekend, alreeds veel te groot genomen. Hetgeen mij verder gebeurde, maakte dit meer dan waarschijnlijk.
De snelheid, waarmee ik omhoog ging, ontstelde mij, vooral omdat ik een geweldige wind uit het noorden bemerkte, waarop ik eerst geen acht had geslagen en die mij wellicht naar de zee kon drijven eer ik op de grond zou kunnen landen.
Ik was duizelig en zette mij op de bodem van het

schuitje neer. Hoe hoog ik ging was niet te gissen, want, naar mijn barometer omziende, vond ik die gebroken en een stuk daarvan was geheel weg. Zeker had Joussouf hem vastgehouden zoals ik hem bevolen had bij het opstijgen te doen, en is hij met die in de hand omgeslagen.
Mijn hoofd en borst klopten geweldig en ik kon haast niet zien.
Ik had niets van hetgeen beneden mij was kunnen bespeuren en nu schemerden mij de ogen dermate, dat ik niet wist of het dag of nacht was. Ik greep de fles Sciroswijn, maar hetgeen ik ervan nam, baatte mij niet. Nu begon ik te hijgen, toen bloed te spuwen en tevens werd ik door een ontzettende koude bevangen. Bij dit alles had ik het besef niet de schroefpijp te pakken en enige lucht uit te laten, waartoe hij van dubbele schroefkranen en kleppen was voorzien, en waardoor ik noodwendig had moeten dalen.
Ik steeg dus al hoger en hoger. Ik werd slaperig en gevoelloos, en weet niet wat toen met mij voorviel, noch ook hoe lang deze toestand duurde. Dit weet ik dat ik mijzelf terugvond in mijn vaartuig, de luchtbol daarbij liggende, slap en met een scheur opengereten, zoals ook enige der koorden vaneen gescheurd waren. Maar het was op een geheel andere plaats dan ik mij ooit in mijn hoofd had kunnen halen.
Ik zag mijzelf op een vlakte, met kruiden bedekt, doch die ik niet kende, en nabij een water. In het rond zag ik bergen, of liever heuvels, want zij waren niet aanmerkelijk in hoogte. De gehele grond was oneffen en er stonden verscheidene bomen, meest heesterachtig, weinige zo groot dat zij met top en al de naakte stam van een welopgewassen linde bereikten. Zij hadden in hun voorkomen iets van het bleke hulstgroen. Ik zag generlei levend wezen. Ik schepte met de hand enig water, dat brak en zwavelachtig was en zag om naar enige vruchten, maar bemerkte er geen. Ik vreesde het ondergaan van de zon, die laag stond, en werd ten uiterste over mijn toestand bekommerd. Geen plaats deed zich voor waar ik veilig voor het wild gedierte zou kunnen overnachten. Ik zocht enige dorre of door de wind afgeschudde bladen bijeen, sneed enige boomtakken af, drukte die in de meegevende grond en maakte mij een soort van doorzichtige tent, waaronder ik mij een bed van bladeren bereidde. Daarin legde ik mij neer, doch sliep niet. Ik voelde nu pijn in de lenden en in het achterhoofd en herinnerde mij de geweldige schok waarmee ik tot mijzelf was gekomen. Ik sliep niet, doch ik mijmerde en verbeeldde mij lang geslapen te hebben toen ik na lang gelegen te hebben, merkte dat het dag was. De zon stond even boven de gezichtseinder. Ik had tevoren haar standplaats niet nauwkeurig opgemerkt en ontwaarde derhalve niet, dat zij op dezelfde plaats gebleven was.
Ik zag nu ook de maan als iets meer dan in haar eerste kwartier, maar ontzaglijk groot en, wat mij zeer bevreemdde, nagenoeg in het zenit staande. Ik verliet mijn veldbed als men dat zo noemen wil, en zag om naar hetgeen ik in mijn vaart omhoog had meegenomen.
Mijn voorraad was behouden gebleven, ofschoon alles nogal wat dooreen geschud en uit elkander gesmeten op de grond lag. Ik zamelde alles zoveel mogelijk bijeen, at, stak een gedeelte bij mij en begroef het overige in een kuil, die ik zo goed en zo kwaad het ging in de grond dolf en weer toemaakte, en ter herkenning van een ingekerfde stok voorzag. Dit verricht hebbende, besloot ik op onderzoek uit te gaan.
Over het meer, aan welks oever ik aangeland was, zag ik een niet zeer hoog gebergte en daar ging ik heen. Hier vond ik sporen van uitgebrande vulkanen. Sommige daarvan staken spits en zeer kegelachtig boven de andere uit. Er was weinig geboomte, de wind was schraal, doch met geringe kracht. Ik vernam niets levends of dat zich roerde dan een soort van kleine struisvogels, die een hees geluid gaven en bij mijn nadering als verschrikt dooreen liepen. Ik zag hier en daar enige holen als van konijnen. Daar in de buurt hoorde ik het klapperen en gesnater van gevogelte, niet ongelijk aan dat van eenden.

Ik besloot terug te keren naar de plaats waar mijn voorraad gebleven was om die door onvoorzichtig ronddwalen niet te verliezen en besloot daar de nacht door te brengen, en er het gesternte oplettend in acht te nemen om mij te kunnen oriënteren.
Een zeer geruime poos had ik daar op het vallen van de avond zitten toeven, toen ik opmerkte dat de stand van de zon in het geheel niet zichtbaar veranderde. Met de rechterzijde naar het gebergte gekeerd had ik haar aan de linkerhand gehad toen ik uit mijn slaapstede opstond en zij was daar nog, op dezelfde hoogte, en zo herinnerde ik mij haar ook bij mijn aankomst te hebben gezien.
Ik sloeg nu het oog op de maan, die meer dan de helft verlicht was en ook steeds haar plaats scheen te houden. Deze maan was veel helderder dan ik haar ooit in mijn leven bij dag had gezien (van haar buitengewone grootte sprak ik reeds) en na lang turen werd ik een aanhoudende verandering van haar vlekken gewaar, die aan één kant verdwenen en aan de andere opkwamen, en die mij van haar omwenteling getuigden. Deze vlekken waren iets geheel anders dan ik ooit bespeurd had en in plaats van het mannetje met een takkenbos op de schouder, die er in Engeland in gezien wordt, of het onbeduidend tronietje dat men daarin op het vasteland ziet, dacht ik er het profiel van een neushoorn met geopende muil in te zien, maar dit ging weldra verloren door de omwenteling ervan. Datzelfde zag ik naderhand meermalen, maar toch steeds nieuw en treffend. Ik twijfelde duizend maal aan alles, ik wreef mijn ogen en zag en beschouwde opnieuw, maar deze verschijnselen bleven voortduren. Beide, de zon en de maan, veranderden niet van stand voor mij en de afgrijselijk grote maan wendde zich om. Ook viel er geen avond, maar de dag duurde steeds voort. Ik verloor mij in al dit vreemde en een akelige schroom voor ik weet niet wat, die over mij kwam, vervulde mij.
Ik had mijzelf opgedrongen geslapen te hebben en een nacht verondersteld, maar er geen gezien, integendeel, ik had steeds dezelfde zonnestand waargenomen. Ik moest dus besluiten dat waar ik mij ophield geen nacht viel. Ik kon echter niet binnen de poolcirkel zijn, want de koude was mij niet hinderlijk, ook al was het boven de horizon blijven van de zon en maan vreemd, en wonderbaarlijk. Ik was als betoverd, verzonk in gedachten, lei mij neer en waarschijnlijk duurde het nog wel de tijd van een dag of meer dat ik, nu eens slapende, dan weer wakker, telkens opnieuw het gezicht op die twee hemellichamen vestigde en daardoor in een mistroostige staat kwam en verteerd werd door angst en twijfel.
Eindelijk dwong de nood mij me te vermannen en de vroeger begonnen tocht, waar mijn behoud van afhing, te hervatten. Wat ik voor wonderlijks zag, moest ik opgeven; dit zou zich wellicht later nader verklaren. Voedsel was de hoofdzaak en het dringendst, en dit moest ik zoeken; daarna: mensen. Wat was mij het overige?
Ik ging dan andermaal op weg naar het gebergte. Ik was enigszins wild in het hoofd, vond dat de lucht mijn borst belemmerde, hetgeen ik toeschreef aan wat ik op mijn zonderlinge reis had doorstaan. Mijn denkbeelden waren verward als van een kind, dat voor het eerst een schouwspel bijwoont waarin tovenarijen en spookverschijningen voor het oog verschijnen en niet weet wat het moet geloven.
Mijn eerste ontdekking was die van een aardvrucht, die in de dalen vrij algemeen onder de grond groeit. Om die op te sporen en te delven maken dieren de gaten, die ik eerst voor konijnenholen aanzag. Deze vrucht was, nadat mijn geringe reisvoorraad op was, mijn enige voedsel. De ontdekking ervan was vertroostend voor mij. Ik vond deze spijs flauw, maar niet gans onsmakelijk en ik kon mij ermee onderhouden.
Het gedierte was schuw en vlood voor mij. Ik verraste een der struisvogels, gelijk ik ze om hun gelijkenis daarmee blijf noemen, ofschoon hun snavel geheel verschillend is van die van de struisen, zwaar benig en van een lepelaarachtige vorm, hun hals dikker was en ook hun klauwen aanmerkelijk verschilden van het geslacht waarvan ik de naam op hen toepaste. Hun kleur was grauwachtig blauwen

dat was ook het overige gevogelte dat ik in deze wereld beschouwd heb.
Die ik ving, stond op dat ogenblik met het hoofd en de hals ver in de aarde te boren. Ik doodde hem, waarna ik hem gedeeltelijk plukte en gedeeltelijk vilde. Maar ik had geen vuur. Dit trachtte ik wel voort te brengen door het wrijven van schors en stukken hout, maar dat mislukte. Ik besloot toen mijn prooi in de wind te drogen.
Van de eendvogels kon ik er geen machtig worden. Naderhand vond ik aan de oevers van de meren een zeker schaaldier, maar ik vreesde dat te eten zolang ik niet gezien had dat dieren die aten. En dat heb ik bij mijn verblijf op deze grond niet ontdekt.
Ik verlangde natuurlijk naar zoet en zoals wij gewoon zijn het te noemen, naar drinkbaar water. Rivieren vond ik niet, alleen hier en daar een opborreling van lauw, stinkend, onzuiver water. Ik moest mij dus met water uit de meren behelpen.
Aan enige struiken en heestergewassen vond ik een soort van bessen met een taai vocht, maar met kleine wormen gevuld. Deze boompjes waren zeer sterk met kruipend gedierte beladen, de grootste van een halve vinger lengte. Het scheen mij naderhand toe dat de boomgewassen alleen voor het kruipend gedierte, de aardvruchten voor de vogels waren; viervoetige dieren vond ik niet.
Daar ik in de dieren geen rovende, vleesetende of beschadigende aard kon bespeuren, verging mijn bevreesdheid en vermoeid zijnde, vlijde ik mij onbekommerd neer om na de verkwikking van de slaap mijn weg te vervolgen. Geen dieren schenen op elkaar te azen. Ook mij verging weldra de lust naar vlees. Aardvruchten vond ik overal en meestal wezen de gemaakte holen in de grond mij de weg waar ze het rijkelijkst en rijpst waren.
Soms dacht ik: als de dieren elkaar niet eten, wat wordt er dan van hun lijken, en ik nam mij voor hieraan een bijzondere opmerkzaamheid te wijden. Alleen onder de heesterstruiken vond ik lijken van de struisvogels alsof ze die, als ze hun tijd hadden uitgeleefd, als een sterfkoets zochten. Van de eendvogels in het geheel geen lijken. Wellicht lieten die zich in het water neerzijgen.
Dikwijls als ik nederzat, dacht ik na over een manier om enige zekerheid over mijn reisroutes te hebben of de plaats vanwaar ik vertrokken was, weet te vinden. De onveranderde stand van de maan, hoewel ze voortdurend veranderingen onderging, en van de zon dwong mij tot de veronderstelling dat ik tussen de keerkringen moest zijn en dat de aarde door een natuurwonder stilstond. Intussen was en bleef het dag. Geen gesternte, geen parallaxis voor mij waar te nemen. Alleen de verwijdering van de zon kon mij deze onder de horizon brengen en nacht geven.
Ik was begerig nacht te zien en maakte mijn reis zoveel mogelijk rechtlijnig van de zon af, de maan in het zenit houdend. Ik merkte een bergspits op, die met mij en de zon in een rechte lijn stond, en ik stelde mij ten doel daarop af te gaan.
Al wandelende maakte ik een ruwe berekening hoeveel uren gaans ik moest afleggen om de zon, nu naar schatting ongeveer 15° boven de gezichtseinder en daar staan blijvende, beneden de kim te krijgen. Het getal was niet aanmoedigend, maar ik had de tijd. Echter generlei kans ziende om de voortgang in tijd, die ik maakte, te leren kennen, daar er geen dag- en geen nachtwisseling was, zag ik al gauw dat mijn berekening mij niets baten mocht, en dat het enige bewijs dat ik vorderde, uit de werkelijke daling van de zon moest bestaan.
Intussen, hetgeen ik aanvankelijk niet gemerkt had, werd het mij zeker dat de zon en de maan elkaar naderden. Het licht van de maan nam daarbij zodanig af dat ik ten slotte slechts een schemerige rand ervan zag. Doch in plaats van de zon te zien dalen, zoals ik verwacht had, rees zij en stond, toen ik de maan niet meer zag, dicht bij haar toppunt, hetgeen zij weldra besteeg. Daarna werd de maan weer zichtbaar, aan de andere kant van de zon en nu was mijn weg, die eerst van de zon afgekeerd was geweest, naar de zon toe. Of liever: de zon was mij voorgegaan.
Ik kon haar niet inhalen en besloot, nu ze daalde, stil te staan en op de plaats waar ik was, de nacht

af te wachten, die ik eerst zoeken ging, maar die nu vanzelf zou komen. Ik was er nu van overtuigd dat er wederom dag en nacht was, maar ook dat die veel langer duurden omdat ik in één dag de maan opkomend en afnemend had gezien. Ik merkte tevens op dat de verlichting in die twee kwartieren geheel omgekeerd was van zoals ik haar altijd gekend had. De horens hadden vroeger naar mijn linkerhand gekeerd gestaan en nu waren ze naar mijn rechterhand gewend. Alleen al dit verschijnsel had mij alles moeten verklaren, maar het denkbeeld buiten de aardbol te zijn was mij zo vreemd, dat al wat ik zag en opmerkte mij een raadsel bleef.

Ik maakte mij nu geen tentbed, maar een wat ruimer tentje van takken om schaduw te hebben. Dit was echter louter weelde, want de zon was mij niet te heet op het hoofd en de wind was steeds tamelijk gematigd en gedurende mijn hele verblijf op deze bodem heb ik zomin storm of onweer als enige regen meegemaakt. Ik zag zelfs geen eigenlijke wolken; alleen was nu en dan de lucht iets minder helder en dan was het warmer. De dampen rezen hier slechts enige voeten hoog en nooit in die mate, dat ze de hemel zelf plaatselijk bedekten. Ook het verschil in hitte toen de zon in het toppunt was en toen ze vrij laag stond, merkte ik nauwelijks op. De dampkring, waarin ik hier leefde, was blijkbaar verschillend van wat ik ooit ervaren had. Dit werd mij steeds duidelijker.

Ik was hier in een vallei van grote uitgebreidheid, die zich halvemaansgewijze om een meer boog, waarin ik voor het eerst andere dan schaaldieren zag. Het was een soort platvis en daar ik besloten had hier te blijven tot de zon onderging en de dag, die mij langer dan veertien dagen gevallen was, te eindigen, kwam ik op het idee om te gaan vissen. Ik dacht deze platvis gedroogd te kunnen nuttigen, ik had echter geen net en ook geen touw om een net te vervaardigen. Ik stak een aardvrucht aan een boomtak, maar de vis wilde niet bijten, ofschoon hij afkwam op de brokken aarde die ik in het water uitstrooide. Mijn oogmerk verviel derhalve.

De soort van eendvogels waarover ik reeds schreef, vlogen hier af en aan. Zich nu eens in het nat dompelende, dan zwemmende, dan weer op de oever rondhuppelend, dan weer wegvliegende, hielden ze mij bezig. Ik tekende in mijn zakboekje, voor zover het weinige witte papier dat daarin nog over was dit toeliet, wat ik hier zag. Ik had nog geen eieren, hetzij van eenden, hetzij van struisen gezien; die konden misschien een goed voedsel opleveren. Ik besloot ernaar uit te kijken en vond enkele eendvogeleieren, maar zonder harde schaal en alleen in een vlies omvat. Die waren echter te ver heen om eetbaar te zijn.

Het duurde nu niet lang of het werd avond en na een zeer langzame overgang nacht. Doch die nacht, door de onbegrijpelijke luister van de maan verlicht, was veel helderder dan op winterse avonden. Ik kon mij niet genoeg verwonderen over de grootte van de maan, die al voller werd naarmate de nacht groeide. Hierdoor kon ik de omwenteling duidelijker onderscheiden. Lang staarde ik dit nieuwe schouwspel met verwondering aan. De hele schijf had echter minder verscheidenheid van licht dan wanneer zij minder vol was. Het had iets van het achterste van een wereldkaart, waarvan de voornaamste trekken doorgedrukt zijn.

Slechts twee der planeten vielen mij in het oog: Venus, die ik duidelijk herkende, en, waarschijnlijk, Mars. Ik zag ook de gesternten, maar flauw en zeer onduidelijk daar de glans van de maan hun licht verdoofde. Na herhaalde waarnemingen in die nacht, die niet veel minder lang was dan de dag, die aan haar vooraf was gegaan, bespeurde ik nu ook de algemene beweging van de hemel, maar zeer flauw en langzaam en ik vond niet dat hij om de poolster draaide. Deze beschreef een aanmerkelijke kring en de pool scheen veranderd. Ten slotte wees alles erop dat het middelpunt van de beweging, voor zover ik dat zonder waarnemingsinstrumenten met het oog kon nagaan, ongeveer 20° verschilde van wat ik gewend was.

Op een gegeven ogenblik, toen ik zeer aandachtig naar het luisterrijke hemellichaam staarde dat ik nog voor de maan hield, waarin ik echter de maan

niet kon herkennen, zag ik een schijfje, dat trager dan de andere hemellichamen bewoog. Het deed zich slechts als een stip voor, die door de glans van het licht van de schijf verzwolgen werd en zo spoedig verdween, dat ik hem nauwelijks bespeurde. Het leek mij een soort van maansverduistering, van een tussenmaan of ondermaan, waaraan ik ooit gedacht had.

Nu begon ik alles wat ik had waargenomen, samen te voegen en het was of mij ineens een lichtstraal opging bij het denkbeeld: het is niet de maan, maar de aardbol die ik zie, en de aardbodem, waarop ik mij bevind, is de maan. Maar nauwelijks was ik in gepeins geraakt over de mogelijkheid hoe ik met mijn luchtbol tot de maanbol had kunnen naderen, of ik werd door een ander schouwspel getroffen: een tweede maan, kleiner dan ik de maan in mijn leven gezien had, maar met een oppervlak van volkomen dezelfde structuur, werd zichtbaar.

Thans had ik de maan zelf herkend en dit bevestigde mij in het denkbeeld dat de grote, luisterrijke bol de aardbol zelf was, en dat ik mij niet op de maan bevond. Waar dan ben ik? vroeg ik mij af, wat is de bol van mijn tegenwoordig verblijf? De verschijnselen hadden mij ervan overtuigd dat hij een loop om de aarde had, die met die van de maan overeenkwam; dat deze loopbaan tussen de aarde en de maan plaatsvond en langer was dan die van de maan.

Ik begreep nu dat ik op een van die ondermanen moest zijn, die ik mij al zo lang tussen de maan en de aarde had verbeeld en meende in de stip die ik over de aarde had zien gaan nog een dergelijke satelliet te herkennen.

Vóór de nacht voorbij was moesten, eer ik mij wederom met de verschijning van de verlichte aarde in haar volle luister verheugen kon, naar aardse berekening ruim drie weken verlopen. Vervuld van mijn nieuwe denkbeelden dacht ik aan geen mensen, noch aan enig gebrek. Ik gaf mijn planeet de naam van Selenaea, maar bedacht mij spoedig en bewaarde die voor een hogere ondermaan, die ik mij voorstelde weldra te zullen ontdekken, en nam die van Selenion voor de mijne aan, terwijl ik de lagere en stellig kleinere, die ik over de aardschijf had zien gaan, Selenidion noemde.

Van harte verheugde ik mij in deze uitbreiding van mijn astronomische kennis. Hoe weer terug te keren tot de aarde kwam niet in mij op, want daar voelde ik op dat moment geen behoefte toe. Hoe ik hier, waar ik was, moest voortleven op enkele aardvruchten, zonder middel om mij kleren te vernieuwen of te onderhouden, viel in het geheel niet in de kring van mijn gedachten. Het enige wat ik mij wenste omdat het mij hier ontbrak, was papier en waarnemings- en meetinstrumenten voor de sterrenkunde.

Toch gingen mijn wensen in de grond van mijn hart naar mensen uit, want ik stelde in mijn hoofd alreeds allerlei berichten voor geleerde tijdschriften op. Ik streelde mijzelf met mijn ontdekkingen op het gebied van de sterrenkunde en de natuurkunde. Mijn gedachten veronderstelden dus toch de bekendwording van mijn ontdekking op de aardbol.

Om de nacht op te zoeken had ik mij van de zon afgekeerd en in die richting, voor zover de bodemgesteldheid dat toeliet, mijn weg genomen. Ik was vervolgens teruggekeerd, maar de aardbol was toen mijn leidster geweest, en daarbij had ik het plekje waar de overblijfselen van mijn luchtvaartuig waren niet teruggevonden. En ik wist niet hoe het ooit terug te vinden. Het was natuurlijk het verstandigst geweest als ik die meteen bewaard had voor spoedig bederf door vochtige nevels. Want alleen daarmee, zo dit ooit gewaagd kon worden, kon een terugreis naar de aarde geschieden. Maar dit was niet in mij opgekomen.

Ik had een deel van de helft van de bol, die naar de aarde was toegekeerd, bezocht, nu wilde ik de andere helft zien aan te doen alwaar ik wellicht iets anders dan struisen en eenden kon ontmoeten.

Ik had tot dusverre geen voetspoor of schijn van iets dat mensen kon doen vermoeden ontwaard.

Ik had geen verslindende dieren gezien, maar alleen onschadelijke soorten. Ik ging dus in de

allervolmaaktste gerustheid op weg, overkruiste een bergrij en een brede vlakte daarachter, waar ik een overvloed van aardvruchten vond en enig geboomte, dat ik nog niet was tegengekomen.
Nu stapte ik over een opgehoogd en geëffend pad naar het scheen, doch waarvan het bijzondere mij niet in het oog viel, en kwam na een kleine bocht tussen struiken en heesters door in een soort hoenderhof naar het zich liet aanzien, waar een menigte kalkoenen, grauw van gevederte, door elkaar liepen.
Nauwelijks had ik hier enige stappen gedaan of een geweldig geschreeuw ging van het midden van dit gevogelte uit en een groot deel ervan viel bruut op mij aan en beet mij verwoed in de benen. Ik sloeg hen van mij af, maar nu vlogen zij met uitgespreide vlerken van alle kanten op mij toe en ik voelde mij tegelijk in het aangezicht, van voren, van achteren, over het gehele lichaam en alle leden zowel met hun nagels als snavels besprongen en dit onder een oorverdovend getier dat mij vreemd was en zeer van het geluid van deze dieren bij ons verschilde.
Ik zwaaide met mijn stok dapper in het rond, maar de aanranding was zo algemeen, zo heftig en zo onverwacht, dat ik geloofde onder hun woede te moeten bezwijken eer ik de helft van hen buiten gevecht kon stellen. En daar ik de grootste menigte nog voor mij had, keerde ik mij om, om mij door degenen door wie ik van achteren bloedig in de nek en kuiten werd gebeten heen te slaan en mij aldus een terugtocht te banen.
Ik stroomde van het aflopend bloed uit mijn wonden, zelfs op mijn borst door de kleren heen was het vlees opengescheurd. Overal was ik met kneuzingen bedekt, ja, hele vlokken haar, uit mijn baard gerukt, hingen mij hier en daar in de plooien der kleren. Ik schaamde mij ervoor door kalkoenen verjaagd te zijn. Maar, dacht ik, hier moest meer achter schuilen. Ik week terzijde, baadde mij en strekte mij uit in het groen, waar ik geruime tijd doorbracht alvorens mijn ledematen weer aan mijn wil gehoorzaamden.
Daarna besloot ik om dit oord der kalkoenen van rondom waar te nemen en uit te vorsen wat deze belachelijke, maar gans niet verachtbare krijgsmacht toch mocht zijn. Ik beklom een rotsachtige berg en zag daar een uitgestrekte vlakte met koren, waarin het van deze vogels krioelde. Of het koren daar van nature groeide en deze soort hoenders zich daarom, om dit voedsel, daar ophield of dat dit koren verbouwd, voor hen verbouwd werd, kon ik niet onderscheiden, maar het eerste kwam mij het waarschijnlijkst voor. Blijken van hutten of menselijke bewoning zag ik niet. De berg afdalende zag ik op enige afstand rook opstijgen. Hier dacht ik nu mensen te vinden, maar het was rook, uit de moerassige grond ontwijkend, die zwavelachtig stonk en tamelijk heet was. Ik verwijderde mij van die plek.
Ten slotte kwam ik, naar ik begreep, aan de andere kant van het kalkoenenrijk, waar ik kort tevoren zo wel onthaald was. Ik beraadde mij een poosje wat te doen. Ik had geen trek mij andermaal dat hele leger op de hals te halen, maar brandde van nieuwsgierigheid om dat verblijf van een andere kant te beschouwen. Ik ging zitten bij een heuvel, waarvan ik de indruk kreeg dat die uit gevelde boomstammen, brokken steen en aarde bestond. Wees dit op een oude ruïne, door menselijke handen gewrocht? Ik stootte er ettelijke malen met een stok in tot ik op iets stootte dat de klank van metaal had. Ik wroette wat in die opening en daar kwam een verroest stuk koper voor de dag dat, hoewel beschadigd en misvormd, duidelijk de vorm van het blad van een bijl had.
Deze vondst was van het grootste gewicht voor mij. Ik eigende mij het stuk gereedschap toe en wroette voort zonder enig ander resultaat dan een gedeeltelijk versplinterde balk van geringe dikte. Tevergeefs wenste ik mij een spade of houweel toe, want alles zat te dicht en te stijf opeengepakt om door mij verwrikt te worden. Ik ging om het heuveltje en zag in de laagte twee of drie kleine vogels op iets wits pikken. Ook dit trok mijn nieuwsgierigheid, door de vorige ontdekking ontvlamd.

Het was, zoals ik meteen merkte, de knokkel van een mensendijbeen, zeer wit door de lucht uitgebleekt, half vergaan en als verkalkt. Ik trok de struiken en planten rondom uit en toen werd het gehele geraamte zichtbaar, tamelijk gaaf, doch evenals het dijbeen krijtachtig wit en sponsachtig geworden. Toen ik het wilde omkeren brak de ruggengraat ergens tussen de wervels af en de ribben stortten in, met het borstbeen en de sleutelbenen. Doch bij dit breken rammelde iets dat weer metaalachtig klonk. Het was een koperen plaatje, door de roest zeer aangetast, dat kennelijk overblijfselen van letters of op letters gelijkende tekens droeg.
Meer kon ik hier niet ontdekken,· maar op enige der zwaarste boomstammen zag ik ook sporen van letters. Mijn zucht om dit na te sporen groeide. Op de eerste boom bij het geraamte zag ik Griekse letters van een zeer oude vorm, die mij woorden schenen op te leveren. En ik las:
ξένε (ξεῖνε), τίς ἂν εἴης ὃς...
Meer niet. Op de tweede boom las ik:
τίς ἂν εἴης
Niets meer. En op de vijf overige bomen was niets over dat zich liet herkennen. Ik maakte hiervan: vreemdeling wie gij ook zijn moogt, die ...
Dat dit slecht Grieks was, bekommerde mij niet. Het hoefde geen taalkundige te zijn die het gesneden had. Duidelijk was, dacht ik, dat het iemand was die een vreemdeling, die hier mocht komen, iets had willen meedelen.
Hetgeen dit behelsde was weinig, maar ik trok er belangrijke conclusies uit. Het scheen mij nu zeker genoeg dat ik in dit oord van de bol en waarschijnlijk nergens mensen mocht vermoeden. Iemand, die daar was gestorven, richtte zich tot een vreemdeling die het toeval na verloop van eeuwen derwaarts mocht voeren; en die iemand, ook in dit tijdsverloop niet ontdekt en naar de algemene menselijkheid begraven was geworden, was daar zeker alleen, in een land door geen mensdom bewoond.
Dat hij daar alleen geleefd had en zich een woning, een akker en een verblijfplaats voor gevogelte gemaakt had, kwam mij zeer waarschijnlijk voor. Dat graan had zichzelf voortgeplant en het gedierte was na zijn dood verwilderd, maar bleef zich ophouden op de plaats waar het voedsel vond.
Die dode schreef Grieks, wist de bijl te hanteren en gaf door wat uit die ruïne afgeleid kon worden, een bewijs van beschaving. Dit verbijsterde mij. Nu ging ik het koperen plaatje onderzoeken. Er was een oogje of gaatje in, als het ware om een snoer door te trekken. Ik twijfelde er niet aan dat het geschikt was om op de borst te dragen, en ik hield het dus voor een amulet of, gelijk men in het oosten zegt, een talisman.
Ik veegde het zorgvuldig af en krabde het kopergroen weg voor zover dat met mijn nagels mogelijk was. Het was aan beide zijden beschreven, of liever diep ingekrast. Van de ene kant kon ik niets maken, maar de andere kant leverde dit op:

hetgeen ik met weglating van het onvolkomen woord in de middelste regel aldus las:
Ἄβρ, ὁ καλούμενος Ἄβαρις, ... οὗτος ἐγώ.
Abr, die genoemd wordt Abaris ... deze (ben) ik.
Nu dacht ik dadelijk aan de door de Griekse geschiedschrijver Herodotus genoemde Abaris, die drieëneenhalfduizend jaar geleden (als de chronologie op dit punt juist is) in Griekenland gereisd heeft en aan wie men de naam gaf, dat hij op een pijl door de lucht reisde. Deze hier! Dit gaf mijn verbeelding een nieuw en vruchtbaar veld om door te draven!
Ik zal hier niet ophalen al wat mij te binnen schoot en dat het een soms belachelijker was dan het andere, maar bij dit alles voelde ik mij gelukkiger dan ik mij sinds mijn landing in deze wereld gevoeld had. Om mijn lezers niet te vervelen zal ik alleen aanvoeren wat het resultaat van al die overdenkingen was en die ik de geleerden als gissingen voorstel, waarover zij, als dat hun behaagt,

mogen nadenken. Misschien zijn sommige ervan de moeite waard:
I. Dat de reiziger Abaris hier geland en gestorven is en deze opschriften van hem zijn.
2. Dat deze Abaris niet slechts bij de Grieken de naam had dat hij door de lucht kon reizen, maar dat ook metterdaad deed.
3. Dat hij de luchtbol, niet alleen de Montgolfière, maar ook die met de brandbare of een andere gelijksoortige, ons mogelijk onbekende lucht gekend heeft en zich daarvan bediende.
4. Dat de oorsprong van het fabeltje van zijn vliegende pijl, waarop hij reed, of te zoeken is in het gezegde dat hij als een pijl door de lucht vloog; ofwel dat men de naam van bol, (bau/), bal, of bel (in alle talen oorspronkelijk hetzelfde) die hij aan zijn voertuig gaf (bij de Grieken vaak tot balos, of bòlos, of bèlos verbasterd) met het Griekse woord bélos, dat pijl betekent, verwarde.
5. Dat hij op gelijke wijze als ik, op die planeet aangekomen, bij zich in zijn vaartuig enige gereedschappen heeft gehad, die ik miste, waaronder de hardkoperen bijl van Griekse of oosterse vorm.
6. Dat hij wellicht uit enig oosters landschap, waar de kalkoenen inheems zijn, een paar of meer vogels heeft meegenomen om die voort te telen. En dat hij wellicht op gelijke wijze en met hetzelfde voornemen zaden van granen bij zich had toen hij op de bol landde.
7. Dat hij met behulp van zijn gereedschappen zich een woning met akker- en vogelteelt maakte.
8. Dat hij, zijn voertuig misschien verongelukt zijnde, niet meer terug kon en zijn leven alhier heeft moeten eindigen.
9. Dat hij de hem mogelijke voorzorgen heeft genomen om door middel van opschriften de kennis van dit, zijn lot, te bewaren en over te brengen aan degene die hier op gelijke wijze zou aanlanden.
Ik heb al gezegd dat ik mij onder het ontcijferen der opschriften en in het gewoel der denkbeelden die ze in mij deden opkomen, gelukkiger vond dan ooit eerder op deze planeet. Dit ging zo ver dat ik mij lange tijd met niets anders bezighield dan wat hierop betrekking had. Ik stelde mij mijn lotgenoot voor in zijn woning en huishouden. Ik dacht erover hem hierin na te volgen en vroeg mij af hoe ik mij het best van de kalkoenenbende meester kon maken. Door deze weerbare vijanden te beloeren, te verstrikken, bij kleine partijen aan te vallen en aan mij te onderwerpen.
Ik rekende uit hoevelen er moesten omkomen om mij tot heer en meester over de rest te maken. Ik nam maatregelen om deze op te sluiten en de jongen die zij zouden voortbrengen te voederen en daaruit een nieuw, tam geslacht te vormen.
Als ik mij op de plek van Abaris als zijn opvolger vestigde, wilde ik mij Abaris de Tweede noemen. Maar toen schoot mij te binnen dat men in de oudheid de personen met eenzelfde naam niet zo onderscheidde en dat het dus niet Abaris de Tweede in de hedendaagse zin, maar de tweede Abaris zou moeten zijn, waarmee ik veel minder verguld was. Ik had daar op een planeet, waar ik geen mededinger had, koning kunnen zijn, evenals Adam. Maar het ontbrak mij aan hulpmiddelen hiervoor. Mijn rijk moest als dat van mijn Scytische voorzaat eindigen, zijn nagedachtenis in mij verdwijnen en de mijne verloren gaan. Want hoe kon ik mij vleien met de gedachte dat hier spoedig weer een luchtreiziger zou landen en dat er met de aarde een gemeenschap zou ontstaan? Ja, was die gemeenschap zelve wel zo wenselijk voor een wereldkoning, wiens enige legermacht uit het overschot van kalkoenen bestond die hij, om zijn troon te bestijgen op zeer weinige na moest uitroeien.
Zodra deze denkbeelden in mij opkwamen, kregen ze vat op mij. Altijd alleen en ellendig te zijn, hier om te komen zoals Abaris, de ogen misschien uitgepikt door mijn hoenders, in ieder geval mijn beenderen uitgepikt als zij dor werden, en geen enkele nagedachtenis aan mij, leek mij geen aanvaardbaar vooruitzicht. Ja, wist men op de aardbol, daar is hij, daar leeft hij, daar woont hij,

daar behelpt hij zich als een klein, onafhankelijk prinsje... maar dat vooruitzicht was er niet.
Ik voelde nu voor het eerst met volle kracht dat alleen voor zichzelf bestaan, geen bestaan is. Dat men niet leeft dan wanneer men in anderen leeft en die anderen in ons! En nu werd ik in hevige mate naargeestig. Alle lust om waarnemingen te doen verging mij. Ik zag de hemel niet meer aan, ik bereisde mijn planeet niet meer. Ik raakte meer en meer in mijn mijmeringen verzonken, die hoe langer hoe onduidelijker werden en langzamerhand in een stompe gevoelloosheid overgingen, die niet werd onderbroken dan door slaap, of door het zoeken naar aardvruchten, wanneer de behoefte aan voedsel mij daartoe prikkelde.
Verscheidene malen had ik de aardbol vol en nieuw en in zijn kwartierstanden gezien en derhalve naar de aardse tijdrekening ettelijke maanden hier doorgebracht toen ik, zonder oogmerk of doel rondwandelend, op de plek kwam waar ik het eerst aangeland was en mijn bol en vaartuig terugvond. Het gezicht daarvan wekte hevige aandoeningen in mij op en ik raakte aan het schreien. Het verlangen om naar het vaderland aller mensen, de aarde, terug te keren, steeg op in mij. Ik zag daar echter geen mogelijkheid toe.
Toch onderzocht ik mijn bol en bootje. De eerste was leeg zoals men begrijpen kan en had slechts een geringe scheur van niet meer dan twee vingers lengte in een van de naden. Het schuitje was gaaf, behalve dat de onderkielbalk eraf was gestoten, maar dat maakte weinig uit. Omdat ik nog niet voor de helft al het ijzervijlsel en de vitrioolgeest, die ik van mijn Perzen gevorderd had, gebruikt had vond ik die in verscheidene tonnetjes en glazen, met hout overtrokken vaten in en rondom het bootje. Als ik nu eens, dacht ik, de breuk van mijn bol herstelde en opnieuw opsteeg? Voldoende tot de aarde genaderd zou deze mij weer tot zich trekken. En in een situatie zoals die waarin ik verkeer, moet men iets wagen. En als ik omkwam? Zo te leven als nu was geen leven, dat enig genoegen kon geven. Het was beter door een halsbrekende val uit de hoogte verpletterd te worden dan door een ontzettend langzame dood van een ziekte, of door verlamming of door uithongering.
Ik ontrafelde daarom een lap van mijn kleding en zocht kleine doorntjes om als naalden te dienen. Het was een werk van geduld, dat mij hoogst onhandig afging, om de geopende naad van mijn bol weer te helen. Het lukte. De stof was zeer vochtig en de bol werd in de zon en de wind te drogen gehangen. Toen zocht ik naar enige klevende, taaie stof. Ik vond niets anders dan een soort smerige, vetachtige lijm van een moeras. Daarmee bestreek ik voor alle zekerheid zowel de vernieuwde als de overige naden. Ik begreep dat het gelukken van mijn reis zou afhangen van de snelheid bij het opstijgen.
Daarom deed ik zoveel ik kon om de zwaarte van het schuitje te verminderen. Het had de kielbalk onder de bodem verloren; de ribben zaten nu nog vast met een dunne balk. Ik brak het tafeltje met de twee zitplaatsen af, nam de vlakke bodem eruit en van de voor- en achtersteven kapte ik weg wat ik kon en maakte daarvoor in de plaats een constructie van lichte takken.
Nu begon ik te overleggen of het raadzamer was de opstijging te doen plaatsvinden op een plek, waar ik de aarde in het zenit had. Dit probleem hield mij langer op dan het verdiende. Omdat ik afhankelijk was van de aantrekkingskracht van de aarde leek mij de kortste afstand tot de aarde het meest doeltreffend, maar een enigszins zijdelingse aantrekking had ook zijn voordelen. Derhalve besloot ik daar op te stijgen waar ik was en daartoe zonder uitstel het tijdstip van morgen te nemen. Ik had mij aangewend het tijdstip van mijn ontwaken uit mijn slaap de morgen te noemen, omdat een dag hier wel dertig dagen duurde.
Ik stak drie gevorkte takken door de ring boven aan de bol, waaraan hij nu ter vulling boven mijn schuitje werd verheven. Bij gebrek aan touwen sneed ik uit mijn kleding stroken om door die ring te halen en bevestigde één einde van die stroken aan pinnen in de grond. Ik had trechters

van verschillende grootte in gereedheid gebracht om de hoeveelheid door de buis binnenstromend gas te kunnen regelen. Ik voorzag wel dat de bol door mijn pinnen in de grond niet voldoende vastgehouden zou worden om niet omhoog te gaan eer hij geheel gevuld zou zijn, maar ik begreep dat het vullen tijdens de opstijging kon doorgaan om de snelheid daarvan te vergroten.
Ten slotte beval ik mijzelf bij de Hemel aan, sloot mijn ogen voor alle gevaar, maakte mijn dozen, bussen en flessen open, lengde de zuren aan en toen begon de gasvorming en vulling. Weldra steeg ik op en ging door met vullen tot het mij voldoende leek. De uitgediende metaalresten wierp ik overboord. Ik gaf nu wederom bloed op, had geweldige pijn in de borst en in de ingewanden en het was mij of mijn ribben en buik zouden openbarsten. Ik had generlei voedsel noch versterking mee en verloor het bewustzijn. Hoe lang dit duurde kon ik, dat zal iedereen begrijpen, onmogelijk nagaan.
Toen ik weer tot mijzelf kwam was dat met een verward maar ontzettend besef van een klaterend of klapperend geluid en een pijnlijke gewaarwording van verwondingen, die mij aan mijn kalkoenbeten herinnerden. Ik bloedde werkelijk en het was alsof dit de bedwelming, waarin ik verkeerde, verlichtte. Maar daar zweefde ook iets geweldigs om mij heen dat mij na allersnelste ronddraaiingen woedend aanviel. Het was erger dan een kalkoen: het was een arend. En dit overtuigde mij er eensklaps van dat ik in de dampkring van de aarde zweefde.
Ik had Abaris' bijl bij mij, waaraan ik een lange steel had gemaakt. Ik hieuw mijn vijand een wond in de hals en hij verdween. Ik waagde het nu naar beneden te kijken, maar zag geen grond onder mij. Ik had een wond in mijn borst en zowel vlees als huid waren mij weggescheurd. Enkele kleinere verwondingen deden mij het aangezicht bloeden. En mijn linker arm was gevoelloos en als lam. Ik verbond mijn borstwond met een lap van mijn kleding, na haar met aangelengde vitrioolgeest, die bij mij stond, gebaad te hebben, doch de pijn bleef hevig en tot stuiptrekking toe.
Ik keek wederom rond en omlaag, maar hetzij dat ik nog werkelijk te hoog was om met mijn verzwakt gezichtsvermogen de bodem waarboven ik zweefde te kunnen bereiken, hetzij dat de bedwelming van geest mij verblindde, ik ontwaarde geen grond onder mij en scheen steeds op dezelfde hoogte te blijven. Na enige tijd keek ik opnieuw, en weer, en weer, maar steeds tevergeefs.
Ten slotte werd ik zo radeloos van angst dat ik, in vertwijfeling en zonder te weten wat ik deed, de bijl greep en een opening in de ballon sloeg. Nu zonk ik snel, maar met zulk een verbazende versnelling dat ik een verpletterend neerkomen onvermijdelijk achtte. Ik gaf het op, ging plat op mijn rug liggen en kneep mijn oogleden toe. Aan overleven viel niet meer te denken.
Het bleek echter mijn bestemming te zijn dat ik overleefde. Ik was, zoals bleek, boven de Grote Oceaan. Een Russisch schip dat zich op 12° breedte bevond, zag mijn voertuig dichtbij met een geweldige vaart in zee storten en na enige tijd bovenkomen, omgekeerd en leeg, mijzelf enige vademen ver daarvandaan. Er was juist een boot uitgezet en men redde mij, ofschoon ik op dat ogenblik en nog een geruime poos daarna voor dood werd gehouden.

Ik wilde hier alleen de door mij ontdekte ondermanen beschrijven; verdere nasporing daarvan beveel ik de sterrenkundigen van onze tijd aan. Ik laat het aan de natuurkundigen over de nodige proeven en waarnemingen te doen om na te gaan hoe men de snelheid van de luchtballon zo kan regelen en bestieren dat men veilig tussen de aantrekkingskracht van de aarde en van een der ondermanen kan komen, en weer kan terugkeren. Ik beschouw de hemelbollen niet slechts als bereikbaar, maar als reeds met onze aarde verenigd.